

AD PRIMUM ergo dicendum, quod tunc voluptates meretricias vir in uxore quaerit, quando nihil aliud in ea attendit, quam quod in meretrice attenderet.

AD SECUNDUM dicendum, quod consensus in delectationem concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale: non autem talis est delectatio matrimonialis actus.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis delectationem non referat actu in Deum, non tamen ponit in ea ultimum voluntatis finem; alias eam ubicumque indifferenter quaereret: et ideo non oportet, quod creatura fruatur; sed utitur creatura actu propter se, se autem habitualiter propter Deum, quamvis non actu.

AD QUARTUM dicendum, quod hoc non dicitur propter hoc, quod ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur: sed quia spiritualibus se reddidit inhabilem, propter hoc quod efficitur in actu illo totus caro.

QUAESTIO L.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII IN GENERALI, UNICO ARTICULO ABSOLUTA.

Deinde considerandum est de impedimentis matrimonii: *primo* in generali; *secundo* in speciali.

ARTICULUS UNICUS.

205

UTRUM MATRIMONIO CONVENIENTER IMPEDIMENTA ASSIGNENTUR.

(S. Thom. 4. Dist. 34. q. unic. art. 1.).

AD HUNC sic proceditur. Videtur, quod matrimonio inconvenienter impedimenta assignentur: matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia divisum: sed aliis non assignantur impedimenta; ergo nec matrimonio assignari debent.

2. PRAETEREA. Quanto aliquid est minus perfectum, tanto paucioribus modis impediri potest: sed matrimonium inter alia sacramenta est minus perfectum; ergo vel nulla, vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

3. PRAETEREA. Ubicumque est morbus, ibi necessarium est remedium morbi: sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indultum, est in omnibus; ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam penitus illegitimam faciat ad contrahendum.

4. PRAETEREA. Illegitimum dicitur, quod est contra legem: sed huiusmodi impedimenta, quae matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturae, quia non similiter inveniuntur in quolibet statu humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inveniuntur esse prohibiti uno tempore, quam alio: lex autem humana non potest, ut videtur, matrimonio impedimenta praestare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed divina, sicut

et alia sacramenta; ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quae faciant personas illegitimas ad contrahendum.

5. PRAETEREA. Legitimum, et illegitimum, per hoc quod est contra legem, vel non contra legem, differunt: inter quae non cadit medium; cum sint opposita secundum affirmationem, et negationem; ergo non possunt esse aliqua matrimonii impedimenta, quibus personae mediae inter legitimas et illegitimas constituentur.

6. PRAETEREA. Conjunctio viri, et mulieris non est licita, nisi in matrimonio: sed omnis conjunctio illicita dirimi debet; ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediatur, hoc dirimet contractum de facto; et sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quae impediatur contrahendum, et non diramant contractum.

7. PRAETEREA. Nullo impedimento potest a re aliqua removeri, quod in definitione ipsius cadit: sed indivisibilitas cadit in definitione matrimonii; ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quae matrimonium contractum dirimant.

8. SED CONTRA. Videtur, quod debeant esse infinita matrimonii impedimenta, quia matrimonium quoddam bonum est: sed infinitis modis est defectus boni, ut dicit Dionys. (4. cap. de Divin. Nom. part. 4. lect. 22.); ergo infinita sunt matrimonii impedimenta.

9. PRAETEREA. Impedimenta matrimonii accipiuntur secundum conditiones particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitae; ergo et matrimonii impedimenta.

RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio sunt *quaedam*, quae sunt de essentia matrimonii, et *quaedam*, quae sunt de solemnitate ejus, sicut et in aliis sacramentis: et quia remotis his quae sunt de solemnitate ejus, sicut et in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum, ideo impedimenta, quae contrariantur his quae sunt de solemnitate huius sacramenti, non efficiunt quin sit verum matrimonium: et talia dicuntur impedire matrimonium contrahendum, sed non dirimunt contractum; sicut prohibitio Ecclesiae, et tempus feriatum: unde versus:

*Ecclesiae vetitum, nec non tempus feriatum,
Impediunt fieri, permittunt juncti teneri.*

Impedimenta autem, quae contrariantur his quae sunt de essentia matrimonii, faciunt, ut non sit verum matrimonium; et ideo dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere jam contractum: quae his versibus continentur:

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Haec socianda velant connubia, facta retractant.*

Horum autem numerus sic accipi potest: potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium; si primo modo, cum contractus matrimonii fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam, et per violentiam, erunt duo impedimenta matrimonii, scilicet *vis*, id est coactio, et *error* ex parte ignorantiae: et ideo de istis duobus impedimentis Magister determinavit, ubi agebatur de causa matrimonii (4. Dist. 29. et 30.). Nunc autem agit de impedimentis, quae accipiuntur ex parte personarum con-

ARTICULUS I.

206

UTRUM ERROR CONVENIENTER PONATUR IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

(S. Thom. 4. Dist. 30. q. 1. art. 1. et 2.).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod error non debeat poni matrimonii impedimentum per se: consensus enim, qui est causa efficiens matrimonii, impeditur, sicut et voluntarium: sed voluntarium, secundum Philos. in 3. Ethic. (cap. 1.), potest impediri per ignorantiam, quae non est idem, quod error, quia ignorantia nullam cognitionem ponit, sed error ponit; eo quod « approbare falsa pro veris sit error », secundum August. (lib. 9. de Trinit. cap. 11.); ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonii error, sed magis ignorantia.

2. PRAETEREA. Quod de sui natura potest impedire matrimonium, habet contrarietatem ad bona matrimonii: sed error non est huiusmodi; ergo error de sui natura non impedit matrimonium.

3. PRAETEREA. Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum: sed si aliquis baptizat Joannem, et credit baptizare Petrum, nihilominus Joannes vere baptizatus est; ergo error non excludit matrimonium.

4. PRAETEREA. Inter Liam, et Jacob fuit verum matrimonium: sed ibi fuit error; ergo error non excludit matrimonium.

SED CONTRA est, quod in Digestis (lib.: Si per errorem, ff. De iurisdic. omn. iudic.) dicitur: « Quid tam contrarium est consensui, quam error? »: sed consensus requiritur ad matrimonium; ergo error matrimonium impedit.

Praeterea. Consensus aliquid voluntarium nominat: sed error impedit voluntarium, quia « voluntarium », secundum Philos. (lib. 3. Ethic. cap. 1.), et Greg. Nyssen. (vel Nemes. lib. de Natura hom. cap. 32.), et Damasc. (lib. 2. Orth. Fid. cap. 24. ante med.): « est cuius principium est in aliquo scientie singularia, in quibus est actus », quod erranti non competit; ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO dicendum, quod quidquid impedit causam, de sui natura impedit et effectum similiter: consensus autem est causa matrimonii, ut dictum est (q. 45. art. 1.); et ideo quod evacuat consensum, evacuat matrimonium: consensus autem voluntatis est actus, qui praesupponit actum intellectus: deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo; et ideo quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus, et per consequens in matrimonio: et sic error de jure naturali habet, quod evacuet matrimonium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ignorantia differt, simpliciter loquendo, ab errore, quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum; sed error ponit iudicium rationis perversum de aliquo: tamen quantum ad hoc quod est impedire voluntarium, non differt, utrum dicatur ignorantia, vel error, quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quae habet errorem adjunctum, eo quod actus voluntatis praesupponit aestimationem, sive iudicium de aliquo, in quod fertur; unde si est ibi ignorantia, oportet ibi esse errorem; et ideo etiam ponitur error quasi causa proxima.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis error non contrarietur secundum se matrimonio, contrariatur ei tamen quantum ad causam suam.

AD TERTIUM dicendum, quod character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directe, sed ex elemento materiali exterius adhibito: intentio autem operatur solum ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium: sed vinculum conjugale ex ipso consensu causatur directe; et ideo non est simile.

AD QUARTUM dicendum, quod, sicut Magister (4. Dist. 30.) dicit, matrimonium quod fuit inter Liam, et Jacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contigit, sed ex consensu qui postmodum accessit: tamen uterque a peccato excusatur, ut patet (ead. Dist.).

ARTICULUS II.

207

UTRUM OMNIS ERROR MATRIMONIUM IMPEDIAT.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod omnis error matrimonium impediatur, et non solum error conditionis, aut personae, ut in litera dicitur (4. Dist. 30.), quia quod convenit alicui secundum se, convenit ei secundum totum suum ambitum: sed error de sui natura habet, quod matrimonium impediatur, ut dictum est (art. praec.); ergo omnis error matrimonium impedit.

2. PRAETEREA. Si error, in quantum huiusmodi, matrimonium impedit, major error magis debet impedire: sed major est error fidei, qui est in haereticis non credentibus hoc sacramentum, quam error personae; ergo magis debet impedire, quam error personae.

3. PRAETEREA. Error non evacuat matrimonium, nisi in quantum tollit voluntarium: sed ignorantia cujuslibet circumstantiae voluntarium tollit, ut patet in 5. Ethic. (cap. 1.); ergo non solum error conditionis, et personae matrimonium impedit.

4. PRAETEREA. Sicut conditio servitutis aliquod accidens est annexum personae, ita qualitas corporis, aut animae: sed error conditionis impedit matrimonium; ergo eadem ratione error qualitatis, aut fortunae.

5. PRAETEREA. Sicut ad conditionem personae pertinet servitus, et libertas, ita nobilitas, vel ignobilitas, aut dignitas status, et privatio ejus: sed error conditionis servitutis impedit matrimonium; ergo et error aliorum ditorum.

6. PRAETEREA. Sicut conditio servitutis impedit, ita etiam disparitas cultus, et impotentia coeundi, ut infra dicitur (q. 52. art. 2. et q. 58. art. 1. et q. 59. art. 1.); ergo sicut error conditionis ponitur matrimonii impedimentum, ita error circa alia huiusmodi deberet impedimentum matrimonii poni.

7. SED CONTRA. Videtur, quod nec error personae matrimonium impediatur, quia sicut emptio est quidam contractus, ita etiam matrimonium: sed in emptione, et venditione si detur aurum aequivalens pro alio auro, non impeditur venditio; ergo nec matrimonium impeditur, si pro una muliere alia accipiatur.

8. PRAETEREA. Potest contingere, quod per multos annos isto errore detineantur, et filios, et filias generent simul: sed grave esset dicere, quod tunc essent dividendi; ergo primus error non frustravit matrimonium.

9. PRAETEREA. Potest contingere, quod frater viri, in quem se consentire credit mulier, offeratur ei, et cum eo commisceatur carnaliter; et tunc videtur,

quod non possit redire ad illum, in quem consentire se credit, sed debeat stare cum fratre ejus: et sic error personae non impedit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod sicut error ex hoc quod involuntarium causat, habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediatur ex eodem: error autem non excusat a peccato, nisi sit illius circumstantiae, cujus appositio, vel remotio faciat differentiam liciti, et illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur a toto, quamvis forte a tanto; sed si credat quis percutere filium causa disciplinae, et percutiat patrem, excusatur a toto, adhibita debita diligentia: unde oportet, quod error, qui matrimonium impedit, sit alicujus eorum, quae sunt de essentia matrimonii. *Duo* autem includit ipsum matrimonium, scilicet *personas* duas, quae conjunguntur, et *mutuam* potestatem in invicem, in qua matrimonium consistit: *primum* autem tollitur per errorem personae: *secundum* per errorem conditionis, quia servus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine consensu sui domini. Et propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, et non alii.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod error non habet ex natura generis, quod impediatur matrimonium, sed ex natura differentiae adjunctae, prout scilicet est error alicujus eorum, quae sunt de essentia matrimonii.

AD SECUNDUM dicendum, quod error fidei de matrimonio est circa ea quae sunt matrimonium consequentia, sicut an sit sacramentum, vel an sit licitum; et ideo talis error matrimonium non impedit, sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat recipere quod Ecclesia dat, quamvis credat nihil esse.

AD TERTIUM dicendum, quod non quaelibet circumstantiae ignorantia causat involuntarium, quod excusat peccatum, ut dictum est (*in corp. et art. praec.*); et propter hoc ratio non sequitur.

AD QUARTUM dicendum, quod diversitas fortunae non variat aliquid eorum quae sunt de essentia matrimonii, nec diversitas qualitatis, sicut facit conditio servitutis; et ideo ratio non sequitur.

AD QUINTUM dicendum, quod error nobilitatis, in quantum hujusmodi, non evacuat matrimonium, eadem ratione qua nec error qualitatis: sed si error nobilitatis, vel dignitatis redundat in errorem personae, tunc impedit matrimonium: unde si consensus mulieris feratur in istam personam directe, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium: si autem directe intendit consentire in filium regis, quicumque sit ille, tunc si alius praesentetur ei, quam filius regis, est error personae, et impediatur matrimonium.

AD SEXTUM dicendum, quod error etiam aliorum impedimentorum matrimonii, quantum ad ea quae faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium; sed ideo de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, sive cum errore sint, sive sine errore, ut si aliqua contrahat cum subdiacono, sive sciat, sive nesciat, non est matrimonium: sed conditio servitutis non impedit, si servitus sciatur; et ideo non est simile.

AD SEPTIMUM dicendum, quod pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, ut patet in 5. Ethic. (*cap. 5. cir. med.*), et non quasi propter se quaesita; et ideo si non detur illa pecunia, quae creditur, sed alia aequivalens, nihil obest contractui: sed si in re quaesita propter se esset error, impediretur contractus; sicut si alicui venderetur asinus pro equo: et similiter est in proposito.

AD OCTAVUM dicendum, quod quantumcumque fuerit cum ea, nisi de novo consentire velit, non est matrimonium.

AD NONUM dicendum, quod si ante non consenserat in fratrem ejus, potest eum, quem per errorem accepit, retinere; nec potest ad fratrem ejus redire, praecipue si sit cognita carnaliter ab eo, quem accepit: si autem consenserat in primum per verba de praesenti, non potest secundum habere, primo vivente; sed potest vel secundum relinquere, vel ad primum redire: et ignorantia facti excusat peccatum, sicut excusaretur, si post consummatum matrimonium a consanguineo viri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet ei praepiudicare.

QUAESTIO LII.

DE IMPEDIMENTO CONDITIONIS SERVITUTIS, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de impedimento conditionis servitutis.

Circa quod quaeruntur quatuor.

Primo. Utrum conditio servitutis matrimonium impediatur.

Secundo. Utrum servus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

Tertio. Utrum aliquis, postquam uxoratus est, possit se servum facere sine consensu uxoris.

Quarto. Utrum filii debeant sequi conditionem patris, vel matris.

ARTICULUS I.

208

UTRUM CONDITIO SERVITUTIS IMPEDIATUR MATRIMONIUM.

(*S. Thom. 4. Dist. 36. q. unic. art. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod conditio servitutis non impediatur matrimonium: nihil enim impedit matrimonium, nisi quod habet aliquam contrarietatem ad ipsum: sed servitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimonium, alias inter servos non possent esse conjugia; ergo servitus non impedit matrimonium.

2. PRAETEREA. Illud quod est contra naturam, non potest impedire illud quod est secundum naturam: sed servitus est contra naturam, quia, sicut dicit Greg. (*in Pastoralis, part. 2. cap. 6. a princ.*), « contra naturam est hominem homini velle dominari »: quod etiam patet ex hoc quod homini dictum est (*Gen. 1.*), *ut praesit piscibus maris, etc.*, non autem *ut praesit homini*; ergo non potest impedire matrimonium, quod est naturale.

3. PRAETEREA. Si impediatur, aut hoc est de jure naturali, aut de jure positivo: sed non de jure naturali, quia secundum jus naturale omnes homines sunt aequales, ut Greg. dicit (*loc. cit.*), et in principio Digestorum (*lib. Ma-*

trahentium, quae sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri a matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicujus personae: si simpliciter, ut cum nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest esse, nisi quia impeditur a matrimoniali actu; quod quidem contingit dupliciter: primo, quia non potest de facto, sive quia omnino non possit; et sic ponitur impedimentum *impotentia coeundi*: sive quia non libere possit; et sic ponitur impedimentum *servitutis conditio*: secundo, quia non licite potest, et hoc secundum quod ad continentiam obligatur: quod contingit dupliciter: vel quia obligatur ex officio suscepto; et sic est impedimentum *ordinis*: vel ex voto emisso; et sic impedit *votum*. Si autem impeditur aliquis a matrimonio non simpliciter, sed respectu alicujus personae, vel hoc est propter obligationem ad alteram personam, sicut qui uni matrimonio junctus est, non potest alteri conjungi, et sic est *ligamen matrimonii*: vel quia deficit proportio ad alteram personam; et hoc propter tria: primo quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, et sic est *disparitas cultus*; secundo propter nimiam propinquitatem: et sic ponitur triplex impedimentum, scilicet *cognatio*, deinde *affinitas*, quae importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiae matrimonio junctae, et *publicae honestatis justitia*, in qua est propinquitas duarum personarum ratione tertiae per sponsalia junctae; tertio propter indebitam conjunctionem ad ipsam primo factam, et sic impedit *crimen adulterii* prius cum ipsa commissi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid, quod sit de essentia vel solemnitate sacramenti, subtrahatur, ut dictum est (*in corp.*): sed tamen magis matrimonio, quam aliis sacramentis impedimenta assignantur, propter *tres* rationes: primo, quia matrimonium consistit in duobus, et ideo pluribus modis potest impediri, quam alia sacramenta, quae uni personae competunt singulariter: secundo, quia matrimonium habet in nobis causam, et in Deo, sed alia quaedam sacramenta solum in Deo; unde et poenitentiae, quae habet causam in nobis aliquo modo, Magister (*supra 4. Dist. 16.*) quaedam impedimenta assignavit, ut hypocrisim, ludos, et hujusmodi: tertio, quia de aliis sacramentis est praeceptum, vel consilium, sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto; et ideo ut detur occasio proficiendi in melius, plura impedimenta assignantur matrimonio, quam aliis sacramentis.

AD SECUNDUM dicendum, quod perfectiora pluribus modis impediri possunt, inquantum ad ea plura requiruntur: si autem sit aliquid imperfectum, ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta; et sic est de matrimonio.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa procederet, si non essent talia remedia, quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiae subveniri, quod falsum est.

AD QUARTUM dicendum, quod personae illegitimae ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo, quod sunt contra legem, qua matrimonium statuitur: matrimonium autem, inquantum est in officium naturae, statuitur lege naturae; inquantum est sacramentum, statuitur jure divino; inquantum est in officium communitatis, statuitur lege civili: et ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium contrahendum illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis, quae sunt sacramenta tantum: et quia lex naturalis secundum diversos status recipit determinationes diversas, et jus positivum etiam variatur secundum diversas hominum conditiones in diversis

temporibus, ideo Magister (*4. Dist. 34.*) ponit in diversis temporibus diversas personas illegitimas fuisse.

AD QUINTUM dicendum, quod lex potest aliquid prohibere vel universaliter, vel in parte, quantum ad aliquos casus; et ideo inter esse totaliter secundum lege, et esse totaliter contra legem, quae sunt contrarie opposita, et non secundum affirmationem, et negationem, cadit medium esse aequaliter secundum legem, et aequaliter contra legem; et propter hoc ponuntur quaedam personae mediae inter simpliciter legitimas, et inter simpliciter illegitimas.

AD SEXTUM dicendum, quod illa impedimenta, quae non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non ut non fiat, sed ut non licite fiat: et tamen si fiat, verum matrimonium contractum est, quamvis contrahens peccet; sicut si aliquis consecraret post comestionem, peccaret, contra statutum Ecclesiae faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia jejunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

AD SEPTIMUM dicendum, quod impedimenta praedicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi solventia verum matrimonium, quod rite contractum est; sed quia solvunt matrimonium, quod contractum est de facto, et non de jure: unde si impedimentum aliquod matrimonio rite facto superveniat, matrimonium solvere non valet.

AD OCTAVUM dicendum, quod impedimenta, quibus aliquid bonum per accidens impeditur, sunt infinita, sicut et omnes causae per accidens: sed causae corrumpentes aliquid bonum per se sunt ordinatae, et determinatae, sicut etiam causae constituentes, quia causae destructionis, et constructionis alicujus rei sunt oppositae, vel eadem contrario modo sumptae.

AD NONUM dicendum, quod conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitae, sed in generali possunt reduci ad certum numerum; sicut in medicina patet, et in omnibus artibus operativis, quae particularium, in quibus est actus, conditiones considerant.

QUAESTIO LI.

DE IMPEDIMENTO ERRORIS, IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de impedimentis matrimonii in speciali: et primo de impedimento erroris.

Circa quod quaeruntur duo.

Primo. Utrum error de sui natura matrimonium impediatur.

Secundo. Quis error.